

Show me the money -
Az Európai Unió biztonsági
perspektívái és az átalakuló
európai-amerikai kapcsolatok

Siklósi Péter

Készítette Siklósi Péter, vezető kutató, MKI
2025. március 7.

Show me the money - Az Európai Unió biztonsági perspektívái és az átalakuló európai-amerikai kapcsolatok

Nyugat-Európa biztonságát a II. világháború vége óta alapvetően az Amerikai Egyesült Államok biztosította, persze úgy, hogy ehhez az európaiak jelentős katonai és pénzügyi erőforrásokkal járultak hozzá. A hidegháború során az európaiak nagyjából a GDP-jük 3%-át fordították védelemre és a NATO-n belüli hozzájárulási arány 50-50%-os volt az USA és az összes többi szövetséges között. 1990-től kezdve az európaiak egyre kevesebbet költöttek védelemre (ez az ún. peace dividend), így 2014-re az európai átlag lement 1,3% alá, míg az USA végig fenntartotta 3-4% közötti költését. Ennek köszönhetően az arány 73-27%-ra változott, úgy, hogy közben az európai szövetségesek száma megduplázódott.

A helyzet fenntarthatatlansága régóta egyértelmű volt, de komoly európai emelést csak Putyin 2014-es krími és donbaszi agressziójának „ébresztője” hozott, ami 10 év alatt átlag 2%-os védelmi kiadásokat eredményezett. A 2022-es újabb orosz támadás azt is nyilvánvalóvá tette, hogy ez is kevés lesz, de Európában sokáig élt az a remény, hogy Ukrajna támogatása viszonylag olcsón kiválthatja a jelentősen magasabb védelmi költségességét. Ebbe a helyzetbe robbant be Trump elnök, aki nem csak az európai védelmi kiadások drasztikus emelését követeli, hanem véget akar vetni az orosz-ukrán háborúnak, hogy Oroszországgal új alapokra helyezhesse kapcsolatait, valamint jelentősen csökkenteni akarja az USA európai katonai jelenlétét, mindezt azért, hogy igazi geopolitikai kihívójára, Kínára koncentrálhasson.

Mit jelent mindez Európa számára?

Először is fontos tisztázni, hogy Amerika teljes kivonulása az európai biztonságból nem fog megtörténni. A NATO fennmarad, annak az USA része marad és bár valószínűleg lesznek amerikai csapat-kivonások, az nem lesz teljeskörű, továbbra is fognak amerikai erők állomásozni Európában. Nem jótékonyaságból, hanem mert ez az amerikai érdek. Amerika ugyanis nem engedheti meg magának, hogy miközben nyugati irányba, Kínára koncentrál, aközben keleten Európa biztonsági

káoszba süllyedjen. Szüksége van egy szövetségesnek elég erős, de azért vetélytársnak nem elég erős Európára. Ehhez Európának sokkal nagyobb részt kell vállalnia a saját biztonsága szavatolásából.

Ezt Amerika nagyon régóta mondogatja, de messze Trump a legerőteljesebben, és mostanra az európai vezetőknek is leesett a tantusz, hogy ezt valószínűleg nem lehet megúszni. A mostani átlag 2%-os GDP-hez mért védelmi költség nem elég, azt valahova 3-3,5% környékére kell emelni, ami mára már közszájon forog európai vezető körökben. Trump legjobb úton halad afelé, hogy rákényszerítse Európára azt, amit amerikai adminisztrációk hosszú sorának nem sikerült.

Mire lenne elég ez a pénz - és mire nem?

Amennyiben meg is születik egy ilyen mértékű emelésről a döntés, azt csak fokozatosan lehet bevezetni, kell hozzá legalább tíz év. Ukrajnának a háború folytatásához most azonnal kellene a pénz, amiből az következik, hogy Európa – az USA nélkül – nem lesz képes huzamosabb ideig pénzelni a háborút, különösen, hogy saját katonai tartalékai mára jórészt kimerültek. Nem véletlen, hogy az amerikai diplomáciai offenzíva kezdete óta Európában is alig lehet már hallani az Ukrajna támogatásával kapcsolatos „as long as it takes” szlogent és egyre többször a békekötés szükségességét húzzák alá, igaz, a fentarthatóság és az igazságosság kritériumainak hangsúlyozásával.

A jó hír, hogy Európa saját katonai képességeit jelentős mértékben meg tudná erősíteni ebből a pénzből. Úgy mennyiségileg, mint minőségileg erősíteni tudnák a nemzetek saját katonai és hadiipari képességeiket, fel tudnák tölteni lepadt készleteiket, növelni tudnák bevetetőségüket és készenlétüket. Ezen felül jutna olyan új képességekre is, amelyeket legjobb többnemzeti vagy közös alapon beszerezni, mint például mélységi csapásmérés, többretegű lég- és rakétavédelem, stratégiai felderítési- és vezetési képességek (C4ISR), stb. Ugyanakkor, még ez sem lenne képes kiváltani az amerikai stratégiai vezetési képességet és a nukleáris elrettentést. Összességében a transzatlanti egymásrataltság megmaradna, de egy sokkal kiegyensúlyozottabb alapon. Ez pontosan az, amit a Trump-Vance féle amerikai vezetés akar.

A rossz hír – legalábbis sokaknak – hogy a katonai hatalom másik elengedhetetlen összetevője, a vezetés, pénzzel nem megvehető. Európa nem tud egy olyan vezetőt felmutatni, aki a kontinens

élére tud állni. Csak az elmúlt 200 év során a franciák egyszer, Németország kétszer „jelentkezett be” erre a feladatra, mindegyiknek hosszú háború és Európa pusztulása lett a vége. A helyzet nem változott, még a ma legerősebb európai hatalom, Németország is gyenge ehhez a feladathoz. Az utóbbi időkben persze sokakban (leginkább a brüsszeli EU bürokráciában) felmerült a gondolat, hogy minek ide vezető nemzet, a brüsszeli EU központ képes ezt a feladatot ellátni. Ez azonban egy Európai Egyesült Államokat feltételezne, ami a belátható jövőben (sőt valószínűbb, hogy örökre) irreális. Európa jobb, ha megbékél a gondolattal, hogy hosszú távon az amerikai vezető szerepre kell berendezkednie.

Az EU vezetése, mindenesetre belátva, hogy Európának többet kell költenie védelemre, sorra teszi le az asztalra a javaslatokat. Az egy hónappal ezelőtti informális EU csúcson még 10 év alatt 500 milliárd euro plusz védelmi befektetési igényről volt szó, a március 6-i rendkívüli Európai Tanácson már 800 milliárdról. Összehasonlításképpen, ha a NATO a 2%-ot 3%-ra emelné, az kb. 1000 milliárdot jelentene az EU tagállamaira számolva. Bizonyos konkrét javaslatok, mint a 2% fölötti védelmi kiadások deficit-számítás alóli kivonása vagy az Európai Beruházási Bank (EIB) hadiipari befektetési tilalmának feloldása jó eszközök lehetnek. Ugyanakkor óvakodni kellene az olyan ötletektől, amelyek célja legalább annyira a Bizottság hatalmának erősítése, mint az európai védelmi befektetések növelése. A közös hitelfelvétel ötlete viszont ebbe az irányba mutat.

Közben az európai nagyhatalmak, kihasználva Németországkormányalakítási folyamat alatti mérsékelt vezetési képességét, megpróbálnak nagyobb szerepet kiharcolni maguknak a Trump adminisztrációval való kapcsolatok alakítása terén is. Franciaország és Nagy-Britannia is visszatértek hagyományos politikai reflexeikhez. Macron francia elnök a gaullista hagyományokat követve nagyobb európai stratégiai autonómiát – persze francia vezetéssel – erőltet, míg Starmer brit miniszterelnök országát Amerika és Európa közötti közvetítői szerepre próbálja pozícionálni. Némi sikert mindkettőjüknek sikerült ugyan elérniük ezen a téren, de hosszabb távon csak akkor lehetnek az európai biztonság általuk vágyott meghatározó szereplői, ha jelentősen fejlesztik katonai erejüket. A francia haderő néhány rövid év leforgása alatt gyakorlatilag kiszorult hagyományos befolyási övezetéből, a Magrebből, míg Nagy-Britannia a haditengerészet fejlesztésének érdekében tovább gyengítette pont annak a szárazföldi haderőnek a képességeit, amelyek egy nagyobb európai szerepvállaláshoz elengedhetetlenek.